

# ALLMÄNNA VILLKOR GRAPHOTEKET

Dessa allmänna villkor ("Villkoren") gäller för Graphoteket Aktiebolag (org.nr. 556425-5825) ("Graphoteket" eller "Leverantören") när en kund ("Beställaren") beställt produkter från Graphoteket.

Graphoteket och Beställaren benämns var för sig för "**Part**" och gemensamt för "**Parterna**".

## 1. VILLKOR FÖR PARTERNAS ÅTAGANDEN

- 1.1. Parternas åtaganden framgår av offert och/eller orderbekräftelse, dvs genom det dokument där Parterna varit överens om bland annat vilken produkt som beställts och till vilket pris. Dessa Villkor utgör komplement till det Parterna uttryckligen kommit överens om.
- 1.2. Det Parterna uttryckligen bestämt genom offert och/eller orderbekräftelse skall gälla före Villkoren.
- 1.3. Om Villkoren innehåller motstridiga uppgifter äger de Allmänna villkoren företräde.

## 2. DEFINITIONER

- 2.1. Såvida inte sammanhanget eller omständigheterna uppenbarligen föranleder annat ska följande ord och begrepp ha den innebörd som anges nedan:
  - a) "**Allmänna villkor**" Denna handling.
  - b) "**Villkoren**" Dessa allmänna villkor och dess bilagor, ALG 20, bilaga 1, och SLE 21, bilaga 2.
  - c) "**Produkten**" Den produkt (samt antal) som Leverantören enligt avtal med Beställaren ska tillverka och leverera till Beställaren (vanligtvis genom order, offert eller orderbekräftelse).
  - d) "**Uppdraget**" Leverantörens uppdrag att framställa, leverera och överläta Produkterna till Beställaren enligt överenskommelse mellan Parterna.
  - e) "**Leveransdagen**" Dagen då Produkterna lämnar Leverantörens produktionsenhet och överlämnas till transportör.

## 3. UPPDRAGET OCH DESS GENOMFÖRANDE

- 3.1. Graphoteket ska utföra Uppdraget med omsorg på ett fackmannamässigt sätt. Kravet på fackmässighet ställs på såväl Leverantören som Beställaren. Med fackmässighet förstås att Leverantören och Beställaren ska fullgöra sina åtaganden med den omsorg som krävs för en fullgod prestation.

## 4. LEVERANS

- 4.1. Produkten ska överlämnas till transportör senast det datum som Parterna kommit överens om.
- 4.2. Leverans sker genom transportör anlitad av Leverantören om inget annat avtalats. Risk för Produkten övergår på Beställaren när Leverantören överlämnat Produkten till transportör.

- 4.3. Försening inträffar för det fall Leveransdagen inträffar efter det i punkt 4.1. angivna datumet.
- 4.4. Om Leverantören finner det sannolikt eller befarar att försening kommer att inträffa, ska denne snarast underrätta Beställaren om detta. Orsaken till den befarade förseningen ska anges liksom när leverans kan ske.
- 4.5. Medför försening att Produkten blir onyttig för Beställaren kan Parterna komma överens om att låta Parternas prestationer återgå. Detsamma gäller även för det fall Beställaren i förväg gjort klart för Leverantören att leverans måste ske punktligt på avtalad dag och Graphoteket bekräftat detta.
- 4.6. Graphoteket är endast ersättningsskyldig för försening om detta särskilt har avtalats.

## **5. ERSÄTTNING OCH VILLKOREN FÖR BETALNING**

- 5.1. Graphoteket ska erhålla en ersättning som framgår av avgiven och accepterad offert eller ordererkännande ("**Ersättningen**") för Uppdraget.
- 5.2. Beställaren ska erlägga Ersättningen i ett för allt inom trettio (30) dagar från fakturadatum, om inte kortare tid avtalats eller längre tid anges i fakturan.
- 5.3. Ersättningen innefattar inte mervärdesskatt eller andra offentliga pålagor. Beställaren svarar för dessa även när de fastställs i efterhand.
- 5.4. Vid försenad betalning har Leverantören rätt till dröjsmålsränta (ränta för år) motsvarande Riksbankens vid varje tidpunkt gällande referensränta med tillägg om åtta (8) procentenheter, om annat inte avtalats.

## **6. ANSVAR FÖR FEL OCH REKLAMATION**

- 6.1. Avseende fel i Produkt hänvisas till vad som stipuleras om fel i bilaga 1 punkterna 21, 23 och 24 samt bilaga 2 punkterna 19, 21 och 22.
- 6.2. Beställaren förlorar all rätt att åberopa ett fel, om denne inte reklamerar felet inom fjorton (14) dagar från det Leverantören överlämnar Produkten till transportör.
- 6.3. Leverantörens ansvar för fel omfattar inte:
- sådant som kan hänföras till Beställaren såsom exempelvis fel som kan antas bero på material, skisser eller annat som Beställaren tillhandahållit Leverantören.
  - förvanskning eller förändring i eller under överföring av sådant material eller för olikheter som kan antas bero på skillnader i Beställarens och Leverantörens mjukvaror.
  - Fel eller avvikelser som kan antas hänföras till korrekturläsning, faktakontroll eller liknande då ansvaret för dessa åtgärder alltid ligger hos Beställaren.
- 6.4. Leverantören lämnar därutöver inte några garantier avseende Produkternas hållbarhet (och ansvarar inte för eventuella fel i Produkterna) om Beställaren:

- 1) själv behandlar eller bearbetar Produkterna,

- 2) behandlar Produkterna med andra medel och preparat, än vad som rekommenderats eller tillhandahållits av Graphoteket.
- 3) utför egna så kallade efterbearbetningar av Produkterna (till exempel om Beställaren själv väljer att ytbehandla och efterlackera Produkterna).
- 4) väljer att själv ombesörja montage trots att Leverantören rekommenderar professionellt montage av sakkunnig.

## **7. PÅFÖLJDER VID FEL**

- 7.1. Avseende påföljder vid fel hänvisas till bestämmelserna i bilaga 1 punkt 22 och 25 samt bilaga 2 punkt 20 och 23. Leverantörens ansvar vid fel är dock begränsat till avhjälpande av den felaktiga produkten, och Beställaren har under inga omständigheter rätt till ersättning för direkta eller indirekta kostnader.
- 7.2. Om Leverantören inte har avhjälpit felet på det sätt Parterna överenskommit, har Beställaren rätt till prisavdrag.

## **8. SKADESTÅND**

- 8.1. Leverantörens skadeståndsansvar är begränsat till enbart direkt skada och ersättningsbeloppet för sådan skada är begränsat till det vid skadetillfället gällande basbeloppet enligt Socialförsäkringsbalken (2010:110). Denna begränsning gäller alla slags skadeståndskrav, även sådana som grundar sig på något annat än avtalsbrott.

## **9. RÄTTIGHETER**

- 9.1. Beställaren ansvarar ensam och fullt ut för att det material denne tillhandahåller Leverantören inte utgör intrång i tredje mans rättigheter och att materialet således kan användas på avtalat och adekvat sätt, det vill säga är fritt att använda för Beställaren och därmed för Graphoteket.
- 9.2. I övrigt i denna del hänvisas till bilaga 1 punkten 9 samt bilaga 2 punkten 9.

## **10. BEFARAT AVTALSBROTT OCH AVTALETS FÖRTIDA UPPHÖRANDE**

- 10.1. Avseende befarat avtalsbrott och så kallad stoppningsrätt hänvisas till bilaga 1 punkten 17 samt bilaga 2 punkten 15.
- 10.2. Avtalet kan därutöver sägas upp till omedelbart upphörande av endera Part:
  - om den andra Parten väsentligt bryter mot sina åtaganden enligt Avtalet och inte vidtar rättelse inom fjorton (14) dagar från det att Parten skriftligen har uppmanats att vidta sådan rättelse, eller
  - om den andra Parten försatts i konkurs eller i likvidation, är under tvångsförvaltning eller är föremål för företagsrekonstruktion eller ackord, inställt sina betalningar eller annars är eller skäligen kan förväntas komma på obestånd.
- 10.3. Leverantören har vidare en rätt att begära förskottsbetalning, och Beställaren är skyldig att erlägga sådan betalning, om det före produktionsstarten, enligt Leverantörens bedömning, visar sig att Beställarens ekonomiska förhållanden är sådana att starka skäl finns att anta att betalning inte kommer att ske i rätt tid.

## **11. ÖVRIGT**

- 11.1. Ändringar och tillägg till det Parterna avtalat genom offert och/eller orderbekräftelse ska vara skriftligen avfattat genom ny offert eller genom nytt ordererkännande för att äga giltighet.
- 11.2. Parternas rättigheter och skyldigheter får inte, helt eller delvis, överlåtas av Part utan att den andra Parten har lämnat sitt skriftliga medgivande till sådan överlåtelse.

## **12. TILLÄMPLIG LAG OCH TVISTLÖSNING**

- 12.1. På detta Avtal och därmed sammanhängande rättsförhållanden ska svensk materiell rätt tillämpas. Tvist i anledning av detta Avtal ska avgöras av domstol med Kristianstad tingsrätt som första instans.

-----

# Bilaga 1: ALLMÄNNA LEVERANSVILLKOR FÖR GRAFISKA PRESTATIONER (ALG 20)

Normalvillkor utarbetade av Grafiska Företagens Förbund i samverkan med Svenska Förläggareföreningen, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Sveriges Annonsörer, Sveriges Kommunikationsbyråer och Sveriges Tidskrifter.

ALG 20 innehåller beprövade och balanserade normalvillkor särskilt avpassade för avtal om grafiska prestationer. I klarhetens intresse tillråds parterna att i sina avtal uttryckligen hänvisa till ALG 20.

Grafiska Kammaren avger på begäran utlåtande om huruvida en viss grafisk prestation utförts fackmässigt samt om hur leveransvillkoren i övrigt bör tolkas enligt god affärs- och branschsed.

## 1. Tillämplighet

**1.1** ALG 20 gäller för avtal om prepress-, tryck-, bind- och andra grafiska prestationer.

**1.2** Villkoren i ALG är utbytbara (dispositiva), d.v.s. villkoren däri gäller om inte beställaren och leverantören uttryckligen kommit överens om annat. ALG reglerar inte uttömmande parternas inbördes rättigheter och skyldigheter; parterna förutsätts själva bestämma prestationens närmare innehåll samt vid behov komplettera med andra villkor.

## 2. Fackmässig hantering

Grafiska prestationer – del- och tilläggsprestationer likaväl som huvudprestationer – ska fullgöras fackmässigt. Kravet på fackmässighet ställs på såväl leverantören som den grafiskt kunnige beställaren. Med fackmässighet förstås att leverantören och beställaren ska fullgöra sina uppgifter enligt avtalet med den omsorg som krävs för en fullgod prestation.

## 3. Offert och accept

**3.1** Leverantörens offert gäller, med reservation för mellankommande avtal, under 30 dagar räknat från offertdatum, om annan tid inte angetts. Beställarens accept skall vara leverantören tillhanda inom denna tid. Leverantören har rätt att återkalla offerten eller frånga avtalet om det före produktionsstarten visar sig att beställarens ekonomiska förhållanden är sådana att starka skäl finns att anta att betalning inte kommer att ske i rätt tid.

**3.2** I offerten ska leverantören beskriva den erbjudna prestationens innehåll och parternas åligganden så fullständigt som möjligt och bör därvid tydligt hänvisa till ALG-villkoren och ange eventuella tillägg till eller ändringar i dessa.

## 4. Tillhandahållande av materiel

Leverantören ska i avtalet, genom hänvisning till sin hemsida eller i särskilt dokument, tydligt ange de krav som beställarens produktionsmateriel ska uppfylla. Anger leverantören inte några särskilda krav får beställaren leverera materielelet i den form som är normalt med hänsyn till den grafiska prestationen.

## 5. Tilläggsprestationer

Prestationer som inte angetts i parternas avtal och som leverantörer inte normalt fullgör för att uppfylla kravet på fackmässighet (*tilläggsprestationer*), avtalas särskilt. Detta gäller bl.a.

- ändringar och andra extra arbeten som beställaren beordrar
- inte förutsedd forcering orsakad av försenad materielleverans eller annan försening på beställarens sida
- ändringar och andra åtgärder som leverantören tvingas vidta p.g.a. att den materiel som beställaren överlämnat inte medger för leverantören att fackmässigt utföra sin prestation.

## 6. Pris

**6.1** Offererat eller avtalat pris inbegriper inte ersättning för tilläggsprestation enligt punkt 5. Om beställaren beordrar tilläggsprestationen så är det beställarens ansvar att inhämta prisuppgifter från leverantören om inte dessa är

kända. Om leverantören finner att en tilläggsprestation krävs eller rekommenderas så ska leverantören inhämta beställarens godkännande innan tilläggsarbetet påbörjas.

**6.2** Priset innefattar inte mervärdesskatt eller andra offentliga pålagor. Beställaren svarar för dessa även när de fastställs i efterhand.

**6.3** Erforderligt transport- och skyddsemballage men inte returpallar ingår i priset, om annat inte avtalats.

## 7. Leverans och emballage

**7.1** Leverans sker fritt leverantörens tillverknings- eller lagerställe, om annat inte avtalats.

**7.2** Vid leverans ska prestationen vara försedd med emballage som skyddar mot förutsebara skador vid transport till och lämplig förvaring hos beställaren.

## 8. Risk- och kostnadsfördelning

**8.1** Leverantören står ansvaret om prestationen eller anförtrödd produktionsmateriel förstörs eller skadas före leveransdagen, eller om denna inte är bestämd, den leveransdag som meddelats beställaren i tid. Därefter står beställaren ansvaret.

**8.2** Ansvarsfördelningen enligt punkt 8.1 gäller även transport samt kostnader för t ex vård, förvaring och försäkring av prestationen och anförtrödd produktionsmateriel.

## 9. Ansvar för reproduktionsrätt

**9.1** Såväl beställaren som leverantören ansvarar för att de har rätt att utnyttja den programvara, inbegripet vidarebearbetning, som erfordras för den grafiska prestationen.

**9.2** Beställaren ansvarar gentemot leverantören för att inga rättsliga hinder möter mot att framställa reproduktions- och tryckmedier efter original som beställaren tillhandahåller eller att reproducera eller målfaldiga tillhandahållen materiel.

**9.3** Ansvaret enligt punkterna 9.1 och 9.2 innebär att beställaren respektive leverantören är skyldig att för den andra partens räkning dels vidta erforderliga rättsliga och andra åtgärder när tredje man gör gällande intrång i sin rätt dels svara för eventuella skadestånd till denne.

## 10. Underleverantör

**10.1** Leverantören har rätt att helt eller delvis låta utföra prestationen hos underleverantör, om inte beställaren uttryckligen begärt att leverantören själv ska utföra prestationen eller detta annars framgår av omständigheterna.

**10.2** Om beställaren eller leverantören anlitar underleverantör ansvarar de mot andra parten för underleverantörens prestation och övriga partsförpliktelser som härrör från denna såsom om de själva fullgjort prestationen.

## 11. Diskretionsskyldighet

**11.1** Leverantören är skyldig att iaktta diskretion i enlighet med vad god affärssed kräver beträffande sina affärsrelationer med beställaren och sakinnehållet i avtalade prestationer. Leverantören ska genom lämpliga åtgärder försäkra sig om att den egna personalen, underleverantörer med personal och andra som får insyn i verksamheten respekterar diskretionsskyldigheten.

**11.2** Om beställaren begär det, ska leverantören vidta åtgärder för att förhindra insyn från obehöriga vid prestationens utförande. Leverantören har därvid rätt till ersättning för extra kostnader som åtgärderna medför, t ex särskilda rutiner eller skyddsanordningar.

## 12. Offertmateriel

Leverantören har rätten till offertmateriel i digital eller annan form som leverantören på eget initiativ tagit fram och använt i offertsyfte. Offertmottagaren får inte obehörigt vare sig själv utnyttja eller låta utomstående ta del av sådant materiel och är skyldig att på begäran återlämna materielelet till leverantören, om annat inte avtalats.

## 13. Återlämnande och återtagande av produktionsmateriel

**13.1** Efter leverans av prestationen ska leverantören till beställaren

- återlämna produktionsmateriel som beställaren ställt till förfogande
- överlämna produktionsmateriel som leverantören tagit eller låtit ta fram, förutsatt att parterna på förhand avtalat om i vilken form och på vilka villkor materielelet i fråga ska överlämnas.

**13.2** Efter leveransdagen vidareförvarar leverantören för beställarens räkning produktionsmateriel som avses i punkt 13.1 under en tid av tre månader om inte annat överenskommes.

## 14. Avgångsexemplar

Den som vidarebearbetar en grafisk prestation ska tillhandahålla ett tillräckligt antal extra ex. för att täcka normala avgångar vid bearbetningen. Om inte annat avtalats ska vidarebearbetaren tillhandahålla extra ex enligt beräkningsgrunderna för tillåten överupplaga i punkt 24.1, dock ska ytterligare 100 ex., utöver antalet enligt dessa beräkningsnormer, tillhandahållas då den beställda upplagan understiger 3 000 ex.

## 15. Plikt- och arkivexemplar

Tryckeri har en laglig rätt att ta ut s.k. plikt- och arkivexemplar ur leveransgill upplaga på beställarens bekostnad. Om tryckeriets prestation inte utgör slutprestation, ska beställaren självmant och utan dröjsmål kostnadsfritt till tryckeriet överlämna exemplar i föreskrivet antal och utförande.

## 16. Betalning

**16.1** Betalning ska ske inom 30 dagar från fakturadatum, om inte kortare tid avtalats eller längre tid anges i fakturan.

**16.2** Vid försenad betalning utgår dröjsmålsränta. Denna ska överstiga Riksbankens vid varje tidpunkt gällande referensränta med 8 procentenheter, om annat inte avtalats.

## 17. Befarat avtalsbrott

Om motpartens handlingssätt eller ekonomiska förhållanden visar att starka skäl finns att anta att motparten inte kommer att fullgöra en väsentlig del av sina förpliktelser, har parten rätt att avbryta fullgörelsen och hålla inne sin prestation i avvaktan på att motparten ställer fullgod säkerhet (stoppningsrätt). Underlåter motparten att göra detta utan dröjsmål får parten häva avtalet.

Parten ska genast meddela motparten om att stoppningsrätt har utövats. Om parten inte gör det, har motparten rätt till ersättning för den skada som uppstått genom att ett sådant meddelande inte har lämnats i tid.

## 18. Panträtt

Leverantören har panträtt i prestationen och all beställarens egendom som han har i sin besittning till säkerhet för att beställaren fullgör sina skyldigheter. Om beställaren inte fullgör dessa enligt avtalet, har leverantören rätt att själv realisera panten på lämpligt sätt, om lagliga hinder eller hinder enligt ALG-villkoren inte möter, och ur köpeskillingen täcka vad han har att fordra.

## 19. Tillsvidareavtal

För tillsvidareavtal om fortlöpande eller periodiskt återkommande prestationer, som binder produktions- eller andra resurser hos leverantören, är uppsägningstiden vid s.k. månads- och kvartalsarbeten 3 månader och vid s.k. vecko- och 14-dagarsarbeten 6 månader, räknat från utgången av den kalendermånad då uppsägning skedde.

## 20. Försening och förseningspåföljder

**20.1** Om prestationen inte levereras i tid och förseningen inte beror på beställaren har denne rätt till ersättning för direkta kostnader som förseningen medfört. Beställaren har dessutom rätt att häva avtalet eller någon del därav om a) beställaren då avtalet ingicks gjort klart för leverantören att leverans måste ske punktligt på avtalad dag, eller b) det av avtalet eller av annan för leverantören känd omständighet klart framgår att prestationen är onyttig för beställaren efter viss tidpunkt och leverans inte skett därefter.

**20.2** Om beställaren inte tillhandahåller sin materiel eller inte fullgör annan avtalad åtgärd i tid har leverantören rätt till ersättning för direkta kostnader som förseningen medfört. Om förseningen medför väsentlig olägenhet för leverantören har denne även hävningsrätt.

**20.3** Om leverantören finner att leveranstiden sannolikt inte kan hållas ska beställaren aviseras utan dröjsmål. Orsaken till den befarade förseningen ska anges liksom när leverans kan ske. Medför förseningen att prestationen blir onyttig för beställaren får denne häva avtalet enligt punkt 20.1.

**20.4** Motsvarande aviseringskyldighet föreligger för beställaren vid befarad försening med att tillhandahålla materiel eller att vidta annan åtgärd. Medför förseningen väsentlig olägenhet för leverantören häva avtalet enligt punkt 20.2.

## 21. Kvalitetsfel

**21.1** Som kvalitetsfel anses avvikelser och variationer i fråga om prestationens beskaffenhet och egenskaper som enligt fackmässig bedömning inte utgör en endast ringa avvikelse eller ringa variation från prov, förlaga eller liknande eller från vad parterna avtalat, inbegripet vad som följer av ALG-villkoren, eller som i övrigt kan anses vara avtalat med hänsyn till prestationens art och karaktär.

**21.2** Som kvalitetsfel anses inte a) avvikelser som beror på att beställaren inte fullgjort sina åligganden enligt avtalet, t.ex. lämnat felaktig materiel eller underlåtit att beordra ändringar eller rättelser. b) att den slutliga prestationen innehåller felaktiga exemplar understigande 0,5 % av den beställda upplagan såvitt gäller fel hänförliga till tryckningen och 0,5 % såvitt gäller vidarebearbetningsfel.

## 22. Påföljder vid kvalitetsfel

**22.1** Leverantören ska genom reparation eller omleverans avhjälpa fel i prestationen. Avhjälpan ska ske med den skyndsamhet som omständigheterna kräver. Beställaren har dessutom rätt till ersättning för direkta kostnader.

**22.2** Om prestationen kan användas för sitt ändamål trots felet (*icke allvarligt fel*) får leverantören i stället för avhjälpan göra ett prisavdrag som svarar mot felets betydelse, såvida kostnaden för avhjälpan inte överstiger felets betydelse.

**22.3** Om prestationen på grund av felet inte kan användas för sitt ändamål (*allvarligt fel*) och ett avhjälpan av felet skulle leda till en försening

som medför att prestationen är onyttig för beställaren, får denne, i stället för att kräva avhjälpan, häva avtalet och har därvid rätt till ersättning enligt punkt 20.1.

**22.4** Vid bedömningen av om ett fel är icke-allvarligt eller allvarligt ska särskilt beaktas prestationens grafiska art och karaktär, bl.a. kvalitetsnivå, utformning och utförande, samt användningsändamål och värde.

## 23. Vidarebearbetningsfel

Om fel uppkommer då en prestation bearbetas vidare hos en leverantör har den som beställt vidarebearbetningen rätt att mot den leverantören göra gällande felpåföljderna enligt punkterna 22.1–3 beträffande hela prestationen, dock att påföljderna ska jämkas i den mån beställaren eller någon annan på dennes sida är medansvarig till felet.

## 24. Upplagefel och upplageavvikelser

**24.1** I prestation till slutlig beställare anses underupplaga som fel, såvida parterna inte avtalat annat. Överupplaga vid prestation till slutlig beställare är tillåten, såvida annat inte avtalats, med 8 % vid upplaga under 20 000 ex dock högst 800 ex, med 4 % vid upplaga 20 000–50 000 ex. dock högst 1 000 ex., samt med 2 % vid upplaga över 50 000 ex.

**24.2** För tillåten överupplaga gäller leverantörens följandepris. För otillåten överupplaga utgår ingen betalning.

## 25. Påföljder vid upplagefel

Vid otillåten underupplaga (*upplagefel*) ska vad som sägs i punkt 22.1 om leverantörens avhjälpningskyldighet tillämpas. Vid icke-allvarligt upplagefel gäller vad som sägs i punkt 22.2 om prisavdrag, varvid avdraget ska göras med ledning av följandepris. Vid allvarligt upplagefel gäller vad som sägs om hävning i punkt 22.3 och ersättning i punkt 20.1.

## 26. Leverantörens avhjälpningsrätt

Vid kvalitets- och upplagefel har leverantören rätt att få på egen bekostnad avhjälpa felet eller bristen, om det kan ske utan väsentlig olägenhet för beställaren. Vidarebearbetaren har en motsvarande avhjälpningsrätt.

## 27. Ansvar för fel i produktionsmateriel

**27.1** Beställaren svarar för kvalitets- och upplagefel som orsakas av fel i produktionsmateriel som beställaren tillhandahåller eller som uppkommer vid överföring av sådant materiel.

**27.2** Om leverantören vid en fackmässig kontroll av produktionsmateriel, som beställaren tillhandahållit, inför eller under produktionen uppmärksammar att denna är felaktig eller inte kan användas så som avsett, ska leverantören utan dröjsmål informera beställaren och begära dennes anvisningar. Beställaren är skyldig att vara tillgänglig under produktionstiden vilken ska överenskommas mellan leverantören och beställaren. Om leverantören inte har fullgjort sin informationsskyldighet har beställaren rätt till ersättning enligt punkt 20.1 vid försening respektive punkt 22.1 vid fel i prestationen.

**27.3** Om leverantören uppmärksammar fel eller icke-användbarhet som avses i punkt 27.2 får leverantören omedelbart avbryta produktionen med rätt till ersättning för direkta kostnader som avbrottet medför.

**27.4** Leverantören svarar för skada som uppkommit på beställarens materiel vid prestationens utförande. Beställaren svarar på motsvarande sätt för skada på leverantörens materiel.

## 28. Reklamation

**28.1** Anmärkningar mot faktura ska göras utan oskäligt dröjsmål efter mottagandet.

**28.2** Anmärkningar mot fel i prestationen, ska göras utan oskäligt dröjsmål efter mottagandet. Vad som är oskäligt dröjsmål ska bedömas med hänsyn till prestationens beskaffenhet och omfattning.

**28.3** Meddelande enligt punkterna 28.1–2 ska innehålla uppgift om vad som påtalas. Beställaren har därefter att inom skälig tid återkomma med sina krav.

**28.4** Krav i anledning av försening ska göras utan dröjsmål efter det att beställaren fick kännedom om att leverans skett. Om leverantören uppfyllt sin aviseringskyldighet enligt punkten 20.3 måste hävningsrätten utövas utan dröjsmål efter aviseringen.

## 29. Force majeure

Om prestationen inte kan fullgöras enligt avtalet på grund av omständigheter utanför leverantörens kontroll som denne inte skäligen kunnat förutse då avtalet träffades, utgör detta grund för befrielse från ersättningsskyldighet och andra påföljder. Motsvarande gäller vid förhinder på beställarens sida. Om fullgörande förhindras mer än 2 månader har leverantören respektive beställaren rätt att frånträda avtalet genom skriftligt meddelande.

## 30. Begränsning av skadeståndsansvar

**30.1** Leverantörens ersättningsskyldighet till beställaren gäller endast direkt förlust, såvida inte leverantören handlat grovt vårdslöst. Frånsett vad som gäller enligt punkt 23 är ersättningsbeloppet begränsat till prestationens pris. Dessa ansvarsbegränsningar gäller alla slags skadeståndskrav, även sådana som grundar sig på något annat än avtalsbrott.

**30.2** Som direkt förlust för beställaren anses bl.a. kostnader för att undersöka prestationen, extra förvarings- och transportkostnader, extra resekostnader, kostnader för reparations- och andra avhjälpningsåtgärder, prisskillnad vid förvärv av ersättningsvara från annan leverantör, kostnader för övertidsarbete samt kostnader för tjänster från utomstående företag.

**30.3** För beställarens ersättningsskyldighet till leverantören gäller motsvarande begränsningar som för leverantörens enligt punkt 30.1.

**30.4** Som direkt förlust för leverantören anses bl.a. kostnader för att undersöka fel i materiel som beställaren tillhandahållit, extra resekostnader, kostnader för övertidsarbete, kostnader för extra arbetskraft och kostnader för tjänster som hyrts in från annat företag.

## 31. Preskription

Om beställaren vill föra talan mot leverantören för fel i eller försening av prestationen ska talan väckas i tingsrätt inom ett år efter mottagandet av prestationen.

# Bilaga 2: SÄRSKILDA LEVERANSVILLKOR FÖR GRAFISKA PRESTATIONER AVSEENDE ETIKETTPRODUKTION (SLE 21)

Villkor utarbetade av Grafiska Företagens Förbund i samverkan med Sveriges Annonssörer och Sveriges Kommunikationsbyråer.

*SLE 21 innehåller beprövade och balanserade normalvillkor särskilt avpassade för avtal om grafiska prestationer avseende Etikettproduktion. I klarhetens intresse tillråds parterna att i sina avtal uttryckligen hänvisa till SLE 21.*

*Grafiska Kammaren avger på begäran utlåtande om huruvida en viss grafisk prestation utförts fackmässigt samt om hur leveransvillkoren i övrigt bör tolkas enligt god affärs- och branschsed.*

## 1. Tillämplighet

**1.1** SLE 21 gäller för avtal om prepressarbete och tryckproduktion avseende självhäftande etiketter.

**1.2** Villkoren i SLE är utbytbara (dispositiva), d.v.s. villkoren däri gäller om inte beställaren och leverantören uttryckligen kommit överens om annat. SLE reglerar inte uttömmande parternas inbördes rättigheter och skyldigheter; parterna förutsätts själva bestämma prestationens närmare innehåll samt vid behov komplettera med andra villkor.

## 2. Fackmässig hantering

Grafiska prestationer – del- och tilläggsprestationer likaväl som huvudprestationer – ska fullgöras fackmässigt. Kravet på fackmässighet ställs på såväl leverantören som den grafiskt kunnige beställaren. Med fackmässighet förstås att leverantören och beställaren ska fullgöra sina uppgifter enligt avtalet med den omsorg som krävs för en fullgod prestation.

## 3. Offert och accept

**3.1** Leverantörens offert gäller, med reservation för mellankommande avtal, under 30 dagar räknat från offertdatum, om annan tid inte angetts. Beställarens accept skall vara leverantören tillhanda inom denna tid. Leverantören har rätt att återkalla offerten eller frånträda avtalet om det före produktionsstarten visar sig att beställarens ekonomiska förhållanden är sådana att starka skäl finns att anta att betalning inte kommer att ske i rätt tid.

**3.2** I offerten ska leverantören beskriva den erbjudna prestationens innehåll och parternas åligganden så fullständigt som möjligt och bör därvid tydligt hänvisa till SLE-villkoren och ange eventuella tillägg till eller ändringar i dessa.

## 4. Tillhandahållande av materiel

Leverantören ska i avtalet, genom hänvisning till sin hemsida eller i särskilt dokument, tydligt ange de krav som beställarens produktionsmateriel ska uppfylla. Anger leverantören inte några särskilda krav får beställaren leverera materialet i den form som är normalt med hänsyn till den grafiska prestationen.

## 5. Tilläggsprestationer

Prestationer som inte angetts i parternas avtal och som leverantörer inte normalt fullgör för att uppfylla kravet på fackmässighet (*tilläggsprestationer*), avtalas särskilt. Detta gäller bl.a. a) ändringar och andra extra arbeten som beställaren beordrar b) inte förutsedd forcering orsakad av försenad materielleverans eller annan försening på beställarens sida c) ändringar och andra åtgärder som leverantören tvingas vidta p.g.a. att den materiel som beställaren överlämnat inte medger för leverantören att fackmässigt utföra sin prestation.

## 6. Pris

**6.1** Offererat eller avtalat pris inbegriper inte ersättning för tilläggsprestation enligt punkt 5. Om beställaren beordrar tilläggsprestationen så är det beställarens ansvar att inhämta prisuppgifter från leverantören om inte dessa är kända. Om leverantören finner att en tilläggsprestation krävs eller bör rekommenderas ska leverantören inhämta beställarens godkännande innan tilläggsarbetet påbörjas.

**6.2** Priset innefattar inte mervärdesskatt eller andra offentliga pålagor. Beställaren svarar för dessa även när de fastställs i efterhand.

**6.3** Erforderligt transport- och skyddsemballage men inte returpallar ingår i priset, om annat inte avtalats.

## 7. Leverans och emballage

**7.1** Leverans sker fritt leverantörens tillverknings- eller lagerställe, om annat inte avtalats.

**7.2** Vid leverans ska prestationen vara försedd med emballage som skyddar mot förutsebara skador vid transport till och lämplig förvaring hos beställaren.

## 8. Risk- och kostnadsfördelning

**8.1** Leverantören står ansvaret om prestationen eller anförtrödd produktionsmateriel förstörs eller skadas före leveransdagen, eller om denna inte är bestäm, den leveransdag som meddelats beställaren i tid. Därefter står beställaren ansvaret.

**8.2** Ansvarsfördelningen enligt punkt 8.1 gäller även transport samt kostnader för t ex värd, förvaring och försäkring av prestationen och anförtrödd produktionsmateriel.

## 9. Ansvar för reproduktionsrätt

**9.1** Såväl beställaren som leverantören ansvarar för att de har rätt att utnyttja den programvara, inbegripet vidarebearbetning, som erfordras för den grafiska prestationen.

**9.2** Beställaren ansvarar gentemot leverantören för att inga rättsliga hinder möter mot att framställa reproduktions- och tryckmedier efter original som beställaren tillhandahåller eller att reproducera eller mångfaldiga tillhandahållen materiel.

**9.3** Ansvaret enligt punkterna 9.1 och 9.2 innebär att beställaren respektive leverantören är skyldig att för den andra partens räkning dels vidta erforderliga rättsliga och andra åtgärder när tredje man gör gällande intrång i sin rätt dels svara för eventuella skadestånd till denne.

## 10. Underleverantör

**10.1** Leverantören har rätt att helt eller delvis låta utföra prestationen hos underleverantör, om inte beställaren uttryckligen begärt att leverantören själv ska utföra prestationen eller detta annars framgår av omständigheterna.

**10.2** Om beställaren eller leverantören anlitar underleverantör ansvarar de mot andra parten för underleverantörens prestation och övriga parts-förpliktelser som härrör från denna såsom om de själva fullgjort prestationen.

## 11. Diskretionsskyldighet

**11.1** Leverantören är skyldig att iaktta diskretion i enlighet med vad god affärssed kräver beträffande sina affärsrelationer med beställaren och sakinnehållet i avtalade prestationer. Leverantören ska genom lämpliga åtgärder försäkra sig

om att den egna personalen, underleverantörer med personal och andra som får insyn i verksamheten respekterar diskretionsskyldigheten.

**11.2** Om beställaren begär det, ska leverantören vidta åtgärder för att förhindra insyn från obehöriga vid prestationens utförande. Leverantören har därvid rätt till ersättning för extra kostnader som åtgärderna medför, t ex särskilda rutiner eller skyddsanordningar.

## 12. Offertmateriel

Leverantören har rätten till offertmateriel i digital eller annan form som leverantören på eget initiativ tagit fram och använt i offertsyfte. Offertmottagaren får inte obehörigt vare sig själv utnyttja eller låta utomstående ta del av sådant materiel och är skyldig att på begäran återlämna materialet till leverantören, om annat inte avtalats.

## 13. Återlämnande och återtagande av produktionsmateriel

**13.1** Efter leverans av prestationen ska leverantören till beställaren a) återlämna produktionsmateriel som beställaren ställt till förfogande b) överlämna produktionsmateriel som leverantören tagit eller låtit ta fram, förutsatt att parterna på förhand avtalat om i vilken form och på vilka villkor materialet i fråga ska överlämnas.

**13.2** Efter leveransdagen vidareförvarar leverantören för beställarens räkning produktionsmateriel som avses i punkt 13.1 under en tid av tre månader om inte annat överenskommes.

## 14. Betalning

**14.1** Betalning ska ske inom 30 dagar från fakturadatum, om inte kortare tid avtalats eller längre tid anges i fakturan.

**14.2** Vid försenad betalning utgår dröjsmålsränta. Denna ska överstiga Riksbankens vid varje tidpunkt gällande referensränta med 8 procentenheter, om annat inte avtalats.

## 15. Befarat avtalsbrott

Om motpartens handlingssätt eller ekonomiska förhållanden visar att starka skäl finns att anta att motparten inte kommer att fullgöra en väsentlig del av sina förpliktelser, har parten rätt att avbryta fullgörelsen och hålla inne sin prestation i avvaktan på att motparten ställer fullgod säkerhet (stoppningsrätt). Underlåter motparten att göra detta utan dröjsmål får parten häva avtalet.

Parten ska genast meddela motparten om att stoppningsrätt har utövats. Om parten inte gör det, har motparten rätt till ersättning för den skada som uppstått genom att ett sådant meddelande inte har lämnats i tid.

## 16. Panträtt

Leverantören har panträtt i prestationen och all beställarens egendom som han har i sin besittning till säkerhet för att beställaren fullgör sina skyldigheter. Om beställaren inte fullgör dessa enligt avtalet, har leverantören rätt att själv realisera panten på lämpligt sätt, om lagliga hinder eller hinder enligt SLE-villkoren inte möter, och ur köpeskillingen täcka vad han har att fordra.

## 17. Tillsvidareavtal

För tillsvidareavtal om fortlöpande eller periodiskt återkommande prestationer, som binder produktions- eller andra resurser hos leverantören, är uppsägningstiden vid s.k. månads- och kvartalsarbeten 3 månader och vid s.k. vecko- och 14-dagarsarbeten 6 månader, räknat från utgången av den kalendermånad då uppsägning skedde.

## 18. Försening och förseningspåföljder

**18.1** Om prestationen inte levereras i tid och förseningen inte beror på beställaren har denne rätt till ersättning för direkta kostnader som förseningen medfört. Beställaren har dessutom rätt att häva avtalet eller någon del därav om a) beställaren då avtalet ingicks gjort klart för leverantören att leverans måste ske punktligt på avtalad dag, eller b) det av avtalet eller av annan för leverantören känd omständighet klart framgår att prestationen är onyttig för beställaren efter viss tidpunkt och leverans inte skett dessförinnan. Försening av delprestation vid avtal om succesiv leverans medför inte rätt att häva detta.

**18.2** Om beställaren inte tillhandahåller sin materiel eller inte fullgör annan avtalad åtgärd i tid har leverantören rätt till ersättning för direkta kostnader som förseningen medfört. Om förseningen medför väsentlig olägenhet för leverantören har denne även hävningsrätt.

**18.3** Om leverantören finner att leveranstiden sannolikt inte kan hållas ska beställaren aviseras utan dröjsmål. Orsaken till den befarade förseningen ska anges liksom när leverans kan ske. Medför förseningen att prestationen blir onyttig för beställaren får denne häva avtalet enligt punkt 18.1.

**18.4** Motsvarande aviseringsskyldighet föreligger för beställaren vid befarad försening med att tillhandahålla materiel eller att vidta annan åtgärd. Medför förseningen väsentlig olägenhet får leverantören häva avtalet enligt punkt 18.2.

## 19. Kvalitetsfel

**19.1** Som kvalitetsfel anses avvikelser och variationer i fråga om prestationens beskaffenhet och egenskaper som enligt fackmässig bedömning inte utgör en endast ringa avvikelse eller ringa variation från prov, förlaga eller liknande eller från vad parterna avtalat, inbegripet vad som följer av SLE-villkoren, eller som i övrigt kan anses vara avtalat med hänsyn till prestationens art och karaktär.

**19.2** Som kvalitetsfel anses inte a) avvikelser som beror på att beställaren inte fullgjort sina åligganden enligt avtalet, t.ex. lämnat felaktig materiel eller underlåtit att beordra ändringar eller rättelser. b) att den slutliga prestationen innehåller felaktiga exemplar understigande 0,5 % av den beställda upplagan såvitt gäller fel hänförliga till tryckningen och 0,5 % såvitt gäller vidarebearbetningsfel.

## 20. Påföljder vid kvalitetsfel

**20.1** Leverantören ska genom reparation eller omleverans avhjälpa fel i prestationen. Avhjälpan ska ske med den skyndsamhet som omständigheterna kräver. Beställaren har dessutom rätt till ersättning för direkta kostnader.

**20.2** Om prestationen kan användas för sitt ändamål trots felet (*icke allvarligt fel*) får leverantören i stället för avhjälpan göra ett prisavdrag som svarar mot felets betydelse, såvida kostnaden för avhjälpan inte överstiger felets betydelse.

**20.3** Om prestationen på grund av felet inte kan användas för sitt ändamål (*allvarligt fel*) och ett avhjälpan av felet skulle leda till en försening som medför att prestationen är onyttig för beställaren, får denne, i stället för att kräva avhjälpan, häva avtalet och har därvid rätt till ersättning enligt punkt 20.1.

**20.4** Vid bedömningen av om ett fel är icke-allvarligt eller allvarligt ska särskilt beaktas prestationens grafiska art och karaktär, bl.a.

kvalitetsnivå, utformning och utförande, samt användningsändamål och värde.

## 21. Vidarebearbetningsfel

Om fel uppkommer då en prestation bearbetas vidare hos en leverantör har den som beställt vidarebearbetningen rätt att mot den leverantören göra gällande felpåföljderna enligt punkterna 20.1–3 beträffande hela prestationen, dock att påföljderna ska jämkas i den mån beställaren eller någon annan på dennes sida är medansvarig till felet.

## 22. Upplagefel och upplageavvikelser

**22.1** Levererad upplaga får i fråga om antal avvika intill 10% mer eller mindre än avtalad upplaga såvida inte annat avtalats.

**22.2** Betalning skall erläggas för det faktiskt levererade antalet exemplar inom ramen för tillåtna avvikelser enligt punkt 22.1.

## 23. Påföljder vid upplagefel

Vid otillåten underupplaga (*upplagefel*) ska vad som sägs i punkt 20.1 om leverantörens avhjälpningskyldighet tillämpas. Vid icke-allvarligt upplagefel gäller vad som sägs i punkt 20.2 om prisavdrag, varvid avdraget ska göras med ledning av följandepris. Vid allvarligt upplagefel gäller vad som sägs om hävning i punkt 20.3 och ersättning i punkt 18.1.

## 24. Leverantörens avhjälpningsrätt

Vid kvalitets- och upplagefel har leverantören rätt att få på egen bekostnad avhjälpa felet eller bristen, om det kan ske utan väsentlig olägenhet för beställaren. Vidarebearbetaren har en motsvarande avhjälpningsrätt.

## 25. Ansvar för fel i produktionsmateriel

**25.1** Beställaren svarar för kvalitets- och upplagefel som orsakas av fel i produktionsmateriel som beställaren tillhandahåller eller som uppkommer vid överföring av sådan materiel.

**25.2** Om leverantören vid en fackmässig kontroll av produktionsmateriel, som beställaren tillhandahållit, inför eller under produktionen uppmärksammar att denna är felaktig eller inte kan användas så som avsett, ska leverantören utan dröjsmål informera beställaren och begära dennes anvisningar. Beställaren är skyldig att vara tillgänglig under produktionstiden vilken ska överenskommas mellan leverantören och beställaren. Om leverantören inte har fullgjort sin informationsskyldighet har beställaren rätt till ersättning enligt punkt 18.1 vid försening respektive punkt 20.1 vid fel i prestationen.

**25.3** Om leverantören uppmärksammar fel eller icke-användbarhet som avses i punkt 25.2 får leverantören omedelbart avbryta produktionen med rätt till ersättning för direkta kostnader som avbrottet medför.

**25.4** Leverantören svarar för skada som uppkommit på beställarens materiel vid prestationens utförande. Beställaren svarar på motsvarande sätt för skada på leverantörens materiel.

## 26. Reklamation

**26.1** Anmärkningar mot faktura ska göras utan dröjsmål efter mottagandet.

**26.2** Anmärkningar mot fel i prestationen, ska göras utan dröjsmål efter mottagandet. Vad som är dröjsmål ska bedömas med hänsyn till prestationens beskaffenhet och omfattning.

**26.3** Meddelande enligt punkterna 26.1–2 ska innehålla uppgift om vad som påtalas. Beställaren har därefter att inom skälig tid återkomma med sina krav.

**26.4** Krav i anledning av försening ska göras utan dröjsmål efter det att beställaren fick kännedom om att leverans skett. Om leverantören uppfyllt sin aviseringskyldighet enligt punkten 18.3 måste hävningsrätten utövas utan dröjsmål efter aviseringen.

## 27. Force majeure

Om prestationen inte kan fullgöras enligt avtalet på grund av omständigheter utanför leverantörens kontroll som denne inte skäligen kunnat förutse då avtalet träffades, utgör detta grund för befrielse från ersättningsskyldighet och andra påföljder. Motsvarande gäller vid förhinder på beställarens sida. Om fullgörande förhindras mer än 2 månader har leverantören respektive beställaren rätt att frånträda avtalet genom skriftligt meddelande.

## 28. Begränsning av skadeståndsansvar

**28.1** Leverantörens ersättningsskyldighet till beställaren gäller endast direkt förlust, såvida inte leverantören handlat grovt vårdslöst. Frånsett vad som gäller enligt punkt 21 är ersättningsbeloppet begränsat till prestationens pris. Dessa ansvarsbegränsningar gäller alla slags skadeståndskrav, även sådana som grundar sig på något annat än avtalsbrott.

**28.2** Som direkt förlust för beställaren anses bl.a. kostnader för att undersöka prestationen, extra förvarings- och transportkostnader, extra resekostnader, kostnader för reparations- och andra avhjälpningsåtgärder, prisskillnad vid förvärv av ersättningsvara från annan leverantör, kostnader för övertidsarbete samt kostnader för tjänster från utomstående företag.

**28.3** För beställarens ersättningsskyldighet till leverantören gäller motsvarande begränsningar som för leverantörens enligt punkt 28.1.

**28.4** Som direkt förlust för leverantören anses bl.a. kostnader för att undersöka fel i materiel som beställaren tillhandahållit, extra resekostnader, kostnader för övertidsarbete, kostnader för extra arbetskraft och kostnader för tjänster som hyrts in från annat företag.

## 29. Preskription

Om beställaren vill föra talan mot leverantören för fel i eller försening av prestationen ska talan väckas i tingsrätt inom ett år efter mottagandet av prestationen.

# Bilaga 2: SÄRSKILDA LEVERANSVILLKOR FÖR GRAFISKA PRESTATIONER AVSEENDE ETIKETTPRODUKTION (SLE 21)

Villkor utarbetade av Grafiska Företagens Förbund i samverkan med Sveriges Annonssörer och Sveriges Kommunikationsbyråer.

*SLE 21 innehåller beprövade och balanserade normalvillkor särskilt avpassade för avtal om grafiska prestationer avseende Etikettproduktion. I klarhetens intresse tillråds parterna att i sina avtal uttryckligen hänvisa till SLE 21.*

*Grafiska Kammaren avger på begäran utlåtande om huruvida en viss grafisk prestation utförts fackmässigt samt om hur leveransvillkoren i övrigt bör tolkas enligt god affärs- och branschsed.*

## 1. Tillämplighet

**1.1** SLE 21 gäller för avtal om prepressarbete och tryckproduktion avseende självhäftande etiketter.

**1.2** Villkoren i SLE är utbytbara (dispositiva), d.v.s. villkoren däri gäller om inte beställaren och leverantören uttryckligen kommit överens om annat. SLE reglerar inte uttömmande parternas inbördes rättigheter och skyldigheter; parterna förutsätts själva bestämma prestationens närmare innehåll samt vid behov komplettera med andra villkor.

## 2. Fackmässig hantering

Grafiska prestationer – del- och tilläggsprestationer likaväl som huvudprestationer – ska fullgöras fackmässigt. Kravet på fackmässighet ställs på såväl leverantören som den grafiskt kunnige beställaren. Med fackmässighet förstås att leverantören och beställaren ska fullgöra sina uppgifter enligt avtalet med den omsorg som krävs för en fullgod prestation.

## 3. Offert och accept

**3.1** Leverantörens offert gäller, med reservation för mellankommande avtal, under 30 dagar räknat från offertdatum, om annan tid inte angetts. Beställarens accept skall vara leverantören tillhanda inom denna tid. Leverantören har rätt att återkalla offerten eller frånträda avtalet om det före produktionsstarten visar sig att beställarens ekonomiska förhållanden är sådana att starka skäl finns att anta att betalning inte kommer att ske i rätt tid.

**3.2** I offerten ska leverantören beskriva den erbjudna prestationens innehåll och parternas åligganden så fullständigt som möjligt och bör därvid tydligt hänvisa till SLE-villkoren och ange eventuella tillägg till eller ändringar i dessa.

## 4. Tillhandahållande av materiel

Leverantören ska i avtalet, genom hänvisning till sin hemsida eller i särskilt dokument, tydligt ange de krav som beställarens produktionsmateriel ska uppfylla. Anger leverantören inte några särskilda krav får beställaren leverera materialet i den form som är normalt med hänsyn till den grafiska prestationen.

## 5. Tilläggsprestationer

Prestationer som inte angetts i parternas avtal och som leverantörer inte normalt fullgör för att uppfylla kravet på fackmässighet (*tilläggsprestationer*), avtalas särskilt. Detta gäller bl.a. a) ändringar och andra extra arbeten som beställaren beordrar b) inte förutsedd forcering orsakad av försenad materielleverans eller annan försening på beställarens sida c) ändringar och andra åtgärder som leverantören tvingas vidta p.g.a. att den materiel som beställaren överlämnat inte medger för leverantören att fackmässigt utföra sin prestation.

## 6. Pris

**6.1** Offererat eller avtalat pris inbegriper inte ersättning för tilläggsprestation enligt punkt 5. Om beställaren beordrar tilläggsprestationen så är det beställarens ansvar att inhämta prisuppgifter från leverantören om inte dessa är kända. Om leverantören finner att en tilläggsprestation krävs eller bör rekommenderas ska leverantören inhämta beställarens godkännande innan tilläggsarbetet påbörjas.

**6.2** Priset innefattar inte mervärdesskatt eller andra offentliga pålagor. Beställaren svarar för dessa även när de fastställs i efterhand.

**6.3** Erforderligt transport- och skyddsemballage men inte returpallar ingår i priset, om annat inte avtalats.

## 7. Leverans och emballage

**7.1** Leverans sker fritt leverantörens tillverknings- eller lagerställe, om annat inte avtalats.

**7.2** Vid leverans ska prestationen vara försedd med emballage som skyddar mot förutsebara skador vid transport till och lämplig förvaring hos beställaren.

## 8. Risk- och kostnadsfördelning

**8.1** Leverantören står ansvaret om prestationen eller anförtrödd produktionsmateriel förstörs eller skadas före leveransdagen, eller om denna inte är bestäm, den leveransdag som meddelats beställaren i tid. Därefter står beställaren ansvaret.

**8.2** Ansvarsfördelningen enligt punkt 8.1 gäller även transport samt kostnader för t ex värd, förvaring och försäkring av prestationen och anförtrödd produktionsmateriel.

## 9. Ansvar för reproduktionsrätt

**9.1** Såväl beställaren som leverantören ansvarar för att de har rätt att utnyttja den programvara, inbegripet vidarebearbetning, som erfordras för den grafiska prestationen.

**9.2** Beställaren ansvarar gentemot leverantören för att inga rättsliga hinder möter mot att framställa reproduktions- och tryckmedier efter original som beställaren tillhandahåller eller att reproducera eller mångfaldiga tillhandahållen materiel.

**9.3** Ansvaret enligt punkterna 9.1 och 9.2 innebär att beställaren respektive leverantören är skyldig att för den andra partens räkning dels vidta erforderliga rättsliga och andra åtgärder när tredje man gör gällande intrång i sin rätt dels svara för eventuella skadestånd till denne.

## 10. Underleverantör

**10.1** Leverantören har rätt att helt eller delvis låta utföra prestationen hos underleverantör, om inte beställaren uttryckligen begärt att leverantören själv ska utföra prestationen eller detta annars framgår av omständigheterna.

**10.2** Om beställaren eller leverantören anlitar underleverantör ansvarar de mot andra parten för underleverantörens prestation och övriga parts-förpliktelser som härrör från denna såsom om de själva fullgjort prestationen.

## 11. Diskretionsskyldighet

**11.1** Leverantören är skyldig att iaktta diskretion i enlighet med vad god affärssed kräver beträffande sina affärsrelationer med beställaren och sakinnehållet i avtalade prestationer. Leverantören ska genom lämpliga åtgärder försäkra sig

om att den egna personalen, underleverantörer med personal och andra som får insyn i verksamheten respekterar diskretionsskyldigheten.

**11.2** Om beställaren begär det, ska leverantören vidta åtgärder för att förhindra insyn från obehöriga vid prestationens utförande. Leverantören har därvid rätt till ersättning för extra kostnader som åtgärderna medför, t ex särskilda rutiner eller skyddsanordningar.

## 12. Offertmateriel

Leverantören har rätten till offertmateriel i digital eller annan form som leverantören på eget initiativ tagit fram och använt i offertsyfte. Offertmottagaren får inte obehörigt vare sig själv utnyttja eller låta utomstående ta del av sådant materiel och är skyldig att på begäran återlämna materialet till leverantören, om annat inte avtalats.

## 13. Återlämnande och återtagande av produktionsmateriel

**13.1** Efter leverans av prestationen ska leverantören till beställaren a) återlämna produktionsmateriel som beställaren ställt till förfogande b) överlämna produktionsmateriel som leverantören tagit eller låtit ta fram, förutsatt att parterna på förhand avtalat om i vilken form och på vilka villkor materialet i fråga ska överlämnas.

**13.2** Efter leveransdagen vidareförvarar leverantören för beställarens räkning produktionsmateriel som avses i punkt 13.1 under en tid av tre månader om inte annat överenskommes.

## 14. Betalning

**14.1** Betalning ska ske inom 30 dagar från fakturadatum, om inte kortare tid avtalats eller längre tid anges i fakturan.

**14.2** Vid försenad betalning utgår dröjsmålsränta. Denna ska överstiga Riksbankens vid varje tidpunkt gällande referensränta med 8 procentenheter, om annat inte avtalats.

## 15. Befarat avtalsbrott

Om motpartens handlingssätt eller ekonomiska förhållanden visar att starka skäl finns att anta att motparten inte kommer att fullgöra en väsentlig del av sina förpliktelser, har parten rätt att avbryta fullgörelsen och hålla inne sin prestation i avvaktan på att motparten ställer fullgod säkerhet (stoppningsrätt). Underlåter motparten att göra detta utan dröjsmål får parten häva avtalet.

Parten ska genast meddela motparten om att stoppningsrätt har utövats. Om parten inte gör det, har motparten rätt till ersättning för den skada som uppstått genom att ett sådant meddelande inte har lämnats i tid.

## 16. Panträtt

Leverantören har panträtt i prestationen och all beställarens egendom som han har i sin besittning till säkerhet för att beställaren fullgör sina skyldigheter. Om beställaren inte fullgör dessa enligt avtalet, har leverantören rätt att själv realisera panten på lämpligt sätt, om lagliga hinder eller hinder enligt SLE-villkoren inte möter, och ur köpeskillingen täcka vad han har att fordra.

## 17. Tillsvidareavtal

För tillsvidareavtal om fortlöpande eller periodiskt återkommande prestationer, som binder produktions- eller andra resurser hos leverantören, är uppsägningstiden vid s.k. månads- och kvartalsarbeten 3 månader och vid s.k. vecko- och 14-dagarsarbeten 6 månader, räknat från utgången av den kalendermånad då uppsägning skedde.

## 18. Försening och förseningspåföljder

**18.1** Om prestationen inte levereras i tid och förseningen inte beror på beställaren har denne rätt till ersättning för direkta kostnader som förseningen medfört. Beställaren har dessutom rätt att häva avtalet eller någon del därav om a) beställaren då avtalet ingicks gjort klart för leverantören att leverans måste ske punktligt på avtalad dag, eller b) det av avtalet eller av annan för leverantören känd omständighet klart framgår att prestationen är onyttig för beställaren efter viss tidpunkt och leverans inte skett dessförinnan. Försening av delprestation vid avtal om succesiv leverans medför inte rätt att häva detta.

**18.2** Om beställaren inte tillhandahåller sin materiel eller inte fullgör annan avtalad åtgärd i tid har leverantören rätt till ersättning för direkta kostnader som förseningen medfört. Om förseningen medför väsentlig olägenhet för leverantören har denne även hävningsrätt.

**18.3** Om leverantören finner att leveranstiden sannolikt inte kan hållas ska beställaren aviseras utan dröjsmål. Orsaken till den befarade förseningen ska anges liksom när leverans kan ske. Medför förseningen att prestationen blir onyttig för beställaren får denne häva avtalet enligt punkt 18.1.

**18.4** Motsvarande aviseringssskyldighet föreligger för beställaren vid befarad försening med att tillhandahålla materiel eller att vidta annan åtgärd. Medför förseningen väsentlig olägenhet får leverantören häva avtalet enligt punkt 18.2.

## 19. Kvalitetsfel

**19.1** Som kvalitetsfel anses avvikelser och variationer i fråga om prestationens beskaffenhet och egenskaper som enligt fackmässig bedömning inte utgör en endast ringa avvikelse eller ringa variation från prov, förlaga eller liknande eller från vad parterna avtalat, inbegripet vad som följer av SLE-villkoren, eller som i övrigt kan anses vara avtalat med hänsyn till prestationens art och karaktär.

**19.2** Som kvalitetsfel anses inte a) avvikelser som beror på att beställaren inte fullgjort sina åligganden enligt avtalet, t.ex. lämnat felaktig materiel eller underlåtit att beordra ändringar eller rättelser. b) att den slutliga prestationen innehåller felaktiga exemplar understigande 0,5 % av den beställda upplagan såvitt gäller fel hänförliga till tryckningen och 0,5 % såvitt gäller vidarebearbetningsfel.

## 20. Påföljder vid kvalitetsfel

**20.1** Leverantören ska genom reparation eller omleverans avhjälpa fel i prestationen. Avhjälpan ska ske med den skyndsamhet som omständigheterna kräver. Beställaren har dessutom rätt till ersättning för direkta kostnader.

**20.2** Om prestationen kan användas för sitt ändamål trots felet (*icke allvarligt fel*) får leverantören i stället för avhjälpan göra ett prisavdrag som svarar mot felets betydelse, såvida kostnaden för avhjälpan inte överstiger felets betydelse.

**20.3** Om prestationen på grund av felet inte kan användas för sitt ändamål (*allvarligt fel*) och ett avhjälpan av felet skulle leda till en försening som medför att prestationen är onyttig för beställaren, får denne, i stället för att kräva avhjälpan, häva avtalet och har därvid rätt till ersättning enligt punkt 20.1.

**20.4** Vid bedömningen av om ett fel är icke-allvarligt eller allvarligt ska särskilt beaktas prestationens grafiska art och karaktär, bl.a.

kvalitetsnivå, utformning och utförande, samt användningsändamål och värde.

## 21. Vidarebearbetningsfel

Om fel uppkommer då en prestation bearbetas vidare hos en leverantör har den som beställt vidarebearbetningen rätt att mot den leverantören göra gällande felpåföljderna enligt punkterna 20.1–3 beträffande hela prestationen, dock att påföljderna ska jämkas i den mån beställaren eller någon annan på dennes sida är medansvarig till felet.

## 22. Upplagefel och upplageavvikelser

**22.1** Levererad upplaga får i fråga om antal avvika intill 10% mer eller mindre än avtalad upplaga såvida inte annat avtalats.

**22.2** Betalning skall erläggas för det faktiskt levererade antalet exemplar inom ramen för tillåtna avvikelser enligt punkt 22.1.

## 23. Påföljder vid upplagefel

Vid otillåten underupplaga (*upplagefel*) ska vad som sägs i punkt 20.1 om leverantörens avhjälpningssskyldighet tillämpas. Vid icke-allvarligt upplagefel gäller vad som sägs i punkt 20.2 om prisavdrag, varvid avdraget ska göras med ledning av följandepris. Vid allvarligt upplagefel gäller vad som sägs om hävning i punkt 20.3 och ersättning i punkt 18.1.

## 24. Leverantörens avhjälpningsrätt

Vid kvalitets- och upplagefel har leverantören rätt att få på egen bekostnad avhjälpa felet eller bristen, om det kan ske utan väsentlig olägenhet för beställaren. Vidarebearbetaren har en motsvarande avhjälpningsrätt.

## 25. Ansvar för fel i produktionsmateriel

**25.1** Beställaren svarar för kvalitets- och upplagefel som orsakas av fel i produktionsmateriel som beställaren tillhandahåller eller som uppkommer vid överföring av sådan materiel.

**25.2** Om leverantören vid en fackmässig kontroll av produktionsmateriel, som beställaren tillhandahållit, inför eller under produktionen uppmärksammar att denna är felaktig eller inte kan användas så som avsett, ska leverantören utan dröjsmål informera beställaren och begära dennes anvisningar. Beställaren är skyldig att vara tillgänglig under produktionstiden vilken ska överenskommas mellan leverantören och beställaren. Om leverantören inte har fullgjort sin informationsskyldighet har beställaren rätt till ersättning enligt punkt 18.1 vid försening respektive punkt 20.1 vid fel i prestationen.

**25.3** Om leverantören uppmärksammar fel eller icke-användbarhet som avses i punkt 25.2 får leverantören omedelbart avbryta produktionen med rätt till ersättning för direkta kostnader som avbrottet medför.

**25.4** Leverantören svarar för skada som uppkommit på beställarens materiel vid prestationens utförande. Beställaren svarar på motsvarande sätt för skada på leverantörens materiel.

## 26. Reklamation

**26.1** Anmärkningar mot faktura ska göras utan dröjsmål efter mottagandet.

**26.2** Anmärkningar mot fel i prestationen, ska göras utan dröjsmål efter mottagandet. Vad som är dröjsmål ska bedömas med hänsyn till prestationens beskaffenhet och omfattning.

**26.3** Meddelande enligt punkterna 26.1–2 ska innehålla uppgift om vad som påtalas. Beställaren har därefter att inom skälig tid återkomma med sina krav.

**26.4** Krav i anledning av försening ska göras utan dröjsmål efter det att beställaren fick kännedom om att leverans skett. Om leverantören uppfyllt sin aviseringssskyldighet enligt punkten 18.3 måste hävningsrätten utövas utan dröjsmål efter aviseringen.

## 27. Force majeure

Om prestationen inte kan fullgöras enligt avtalet på grund av omständigheter utanför leverantörens kontroll som denne inte skäligen kunnat förutse då avtalet träffades, utgör detta grund för befrielse från ersättningsskyldighet och andra påföljder. Motsvarande gäller vid förhinder på beställarens sida. Om fullgörande förhindras mer än 2 månader har leverantören respektive beställaren rätt att frånträda avtalet genom skriftligt meddelande.

## 28. Begränsning av skadeståndsansvar

**28.1** Leverantörens ersättningsskyldighet till beställaren gäller endast direkt förlust, såvida inte leverantören handlat grovt vårdslöst. Frånsett vad som gäller enligt punkt 21 är ersättningsbeloppet begränsat till prestationens pris. Dessa ansvarsbegränsningar gäller alla slags skadeståndskrav, även sådana som grundar sig på något annat än avtalsbrott.

**28.2** Som direkt förlust för beställaren anses bl.a. kostnader för att undersöka prestationen, extra förvarings- och transportkostnader, extra resekostnader, kostnader för reparations- och andra avhjälpningsåtgärder, prisskillnad vid förvärv av ersättningsvara från annan leverantör, kostnader för övertidsarbete samt kostnader för tjänster från utomstående företag.

**28.3** För beställarens ersättningsskyldighet till leverantören gäller motsvarande begränsningar som för leverantörens enligt punkt 28.1.

**28.4** Som direkt förlust för leverantören anses bl.a. kostnader för att undersöka fel i materiel som beställaren tillhandahållit, extra resekostnader, kostnader för övertidsarbete, kostnader för extra arbetskraft och kostnader för tjänster som hyrts in från annat företag.

## 29. Preskription

Om beställaren vill föra talan mot leverantören för fel i eller försening av prestationen ska talan väckas i tingsrätt inom ett år efter mottagandet av prestationen.